

LUYỆN TẬP TÓM TẮT VĂN BẢN NGHỊ LUẬN

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS : Có kĩ năng tóm tắt văn bản nghị luận.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

Bài này có tác dụng rèn luyện năng lực tóm tắt văn bản nghị luận của HS, yêu cầu HS tóm tắt một văn bản tương đối dài, khoảng hai nghìn chữ. Bài viết của Nguyễn Đình Thi có nội dung sâu sắc, phong phú, có thể giúp HS nâng cao nhận thức về thơ. Bài văn dài cũng có tác dụng rèn luyện cho HS tinh thần nhẫn nại.

2. Về phương pháp

Yêu cầu GV có ý thức chuẩn bị cho HS làm bài, ra bài tập ở nhà cho HS từ cuối tiết trước : HS đọc ở nhà, rút ra các ý chính, viết thành bản tóm tắt. Đến lớp, GV cần kiểm tra bài làm ở nhà của HS.

Cho HS tóm tắt lần lượt từng đoạn tự nhiên (đoạn xuống dòng).

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phân mở đầu

Nêu ý nghĩa của tóm tắt và mục tiêu của bài học.

2. Phân nội dung chính

Để tóm tắt, không nên yêu cầu HS đọc thành tiếng, mất thời gian. Trái lại, yêu cầu HS đọc thầm, đọc lướt để nắm bắt ý chính.

a) GV yêu cầu HS đọc thầm, đọc lướt, phát hiện lần lượt các chủ đề được tác giả nêu ở từng đoạn trong bài. Ví dụ đọc đoạn đầu, bắt gặp câu chủ đề định nghĩa về thơ : "nhiều định nghĩa về thơ, nhưng lời định nghĩa nào cũng vẫn không đủ" – tác giả bác bỏ ba định nghĩa về thơ.

Đoạn xuống dòng thứ 5 nêu chủ đề : đầu mối của thơ ở trong tâm hồn người. Các đoạn 5, 6, 7, 8 đều nói về sự sống và rung động thơ trong tâm hồn. Đoạn 7 là đoạn quan trọng nhất nói về rung động thơ. Đoạn 8 nói về sáng tác thơ (làm thơ)

Đoạn 9 nói về hình ảnh trong thơ.

Đoạn 10, 11, 12 nói về tư tưởng trong thơ.

Đoạn 13 nói hình ảnh gắn với tâm trạng, tình cảm trong thơ.

Đoạn 14, 15, 16 nói hình ảnh thơ không phải làm bằng thủ pháp, không phải là phiên dịch ý, mà những tia lửa toé lên khi búa đập vào sắt trên đe, tức là khi tâm hồn nhà thơ bắt gặp các "sự kiện" bên ngoài làm bật lên hình ảnh thơ.

Đoạn 17, 18 nói về chữ trong thơ.

Đoạn 19, 20 nói về nhạc điệu trong thơ.

Đoạn 21, 22 nói về sự khác biệt giữa thơ và văn xuôi.

Nắm bắt các chủ đề là bước đầu tóm tắt được nội dung từng đoạn văn, tiến tới tóm tắt cả bài văn. GV hướng dẫn HS phát hiện chủ đề từng đoạn, ghi bảng. Có thể và cần đánh số theo đoạn xuống dòng. Từ các chủ đề trên có thể tóm tắt : Bài viết của Nguyễn Đình Thi nói về định nghĩa thơ, về hình ảnh, tư tưởng, tình cảm, chữ nghĩa, nhạc điệu của thơ.

b) Đi sâu nắm bắt tư tưởng của Nguyễn Đình Thi về thơ

– Đọc lướt

Đoạn 1, 2, 3, 4 bác bỏ những định nghĩa nào về thơ ? Đây chỉ là cách dọn đường để vào đề, không có gì thật sâu sắc. Ý chính muốn nói là không nên đi tìm đặc điểm của thơ ở các dấu hiệu bề ngoài. Đoạn này GV hướng dẫn HS lướt qua nhanh.

– Đọc kĩ đoạn 5, 6, 7

Đoạn 5 : Đầu mối của thơ ở trong tâm hồn con người (Mưa phùn buổi chiều gợi những câu thơ nào nhớ nhung, nhưng chính nỗi nhớ nhung gặp buổi chiều mưa mà muốn thì thầm với thi sĩ).

Đoạn 6 : Thơ là cuộc sống tâm hồn vượt cao hơn bản năng.

Đoạn 7 : Con người có rung động thơ khi nó thức tỉnh, tự soi vào nó để tự nhận thấy đang ở một độ rung chuyển khác thường do có sự va chạm với thế giới bên ngoài, rồi do sự tự soi sáng ấy mà cảm xúc thành hình được hẳn.

– Đọc kĩ đoạn 8

Các định nghĩa về làm thơ, bài thơ và đọc thơ :

+ Làm thơ, ấy là dùng lời và chữ để thể hiện một trạng thái tâm lí đang rung chuyển khác thường. Làm thơ là đang sống.

+ "Bài thơ là những câu, những lời diễn lên, là sống ngay lên một tình cảm, một nỗi niềm trong lòng người đọc".

+ Đọc thơ là "khi nhìn những chữ, khi nghe những lời, khi mọi sợi dây của tâm hồn rung lên vì chạm thấy những hình ảnh, những ý nghĩ [...] mà lời và chữ của bài thơ kéo theo đằng sau như vầng sáng xung quanh ngọn lửa".

– Đọc các đoạn 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 để tìm hiểu ý kiến của tác giả về hình ảnh, tư tưởng, tình cảm, chữ, nhạc điệu trong thơ.

– Đọc các đoạn 21, 22 nói về sự phân biệt thơ và văn xuôi.

Đến đây, GV đã hướng dẫn HS nắm bắt được các ý chính qua từng đoạn.

c) GV cho HS viết bản tóm tắt trong khoảng 15 dòng. GV thu và đọc một số bài tóm tắt cho cả lớp nghe, nêu nhận xét, cho điểm.

d) Có thể hướng dẫn HS tóm tắt bài viết của Huy Cận (nếu còn thời gian).

3. Phần củng cố

– Nhắc lại yêu cầu tóm tắt văn bản nghị luận.

– Vấn đề là rèn luyện kĩ năng, chứ không chỉ là kiến thức.